КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
«ЛЬВІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ»

Кафедра педагогіки

Програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників (учителів початкових класів)

«Зелений компас: сучасні практики формування екологічної культури учнів початкової школи»

Програма підвищення кваліфікації розглянута і рекомендована до затвердження на засіданні кафедри педагогіки

(протокол № 8 від 16.09.26 р.)

Завідувачка кафедри Дарія Біда

Програма підвищення кваліфікації затверджена науково-методичною радою

(протокол № 6 від 01.10.2026 р)

Голова науково-методичної ради Павло Хобзей

Розробник: Комунальний заклад Львівської обласної ради «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» (*Біда Д. Д.*, доцентка кафедри педагогіки, кандидат педагогічних наук, Заслужена учителька України; *Джура Н. М.*, доцентка кафедри екології Львівського національного університету імені Івана Франка, кандидат біологічних наук, доцент).

Напрям підвищення кваліфікації: розвиток професійних компетентностей; поглиблення знань із викладання предмету, вивчення нових фахових методик та технологій навчання.

Термін дії програми: з 01.01.2027 до 31.12.2031 року.

Рецензент: *Денисяк Юлія Василівна*, кандидат педагогічних наук, доцентка кафедри початкової та дошкільної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність. Формування екологічної культури є одним із пріоритетних напрямів сучасної освіти та важливою складовою реалізації Концепції Нової української школи, Державного стандарту початкової освіти й цілей сталого розвитку ООН. Глобальні екологічні виклики, наслідки зміни клімату, втрата біорізноманіття, забруднення довкілля, а також екологічні наслідки війни в Україні зумовлюють потребу у вихованні покоління, здатного відповідально взаємодіяти з природою та приймати екологічно виважені рішення.

Саме молодший шкільний вік є найбільш сприятливим періодом для формування ціннісного ставлення до довкілля, екологічно відповідальної поведінки та сталих екозвичок. Водночас сучасний учитель потребує нових методичних підходів, інтерактивних технологій і практичних інструментів, що забезпечують ефективне формування екологічної компетентності учнів.

Спецкурс має практико-орієнтований характер і спрямований на оволодіння педагогами сучасними методиками екологічної освіти. Значна увага приділяється формуванню екологічного мислення й ціннісного ставлення до природи, інтерактивних технологій, роботі з екологічними даними, розробленню компетентнісних завдань екологічного змісту, а також організації учнівських екопроєктів і формуванню сталих екозвичок.

Під час навчання слухачі не лише ознайомлюються з теоретичними засадами формування екологічної культури, а й розробляють власний авторський методичний продукт, який може бути безпосередньо використаний в освітньому процесі.

Програма побудована на засадах компетентнісного, діяльнісного та ціннісного підходів і поєднує сучасні досягнення екологічної науки з ефективними педагогічними практиками початкової освіти. Зміст спецкурсу передбачає інтеграцію природничого, математичного, громадянського та здоров'язбережувального компонентів, роботу з даними, використання міжпредметних зв'язків і сучасних цифрових інструментів.

Важливою складовою програми є ознайомлення педагогів із методиками формування екологічно відповідальної поведінки, збереження біорізноманіття та організації практичної природоохоронної діяльності молодших школярів.

Цільова група: учителі початкових класів.

Обсяг: 15 годин (0,5 кредиту ЄКТС).

Особливості реалізації програми: курс передбачає виконання індивідуальної роботи.

Форма підвищення кваліфікації: дистанційна.

Мета підвищення кваліфікації: розвиток професійної компетентності педагогічних працівників щодо формування екологічної культури молодших школярів шляхом опанування сучасних наукових підходів, ефективних

методик, інтерактивних технологій і практик екологічної освіти, спрямованих на виховання екологічно відповідальної поведінки та сталого способу життя.

Завдання підвищення кваліфікації:

У процесі навчання слухачі:

- поглиблять знання про сучасні екологічні виклики, принципи сталого розвитку та напрями державної й міжнародної екологічної політики;
- ознайомляться з сучасними підходами до формування екологічної культури та екологічної компетентності молодших школярів;
- опанують методики використання екоказок, інтерактивного сторітелінгу, екокалендаря, природничих ігор, квестів та інших інноваційних технологій екологічного виховання;
- удосконалять уміння формувати у дітей ціннісне ставлення до природи, біорізноманіття, об'єктів природно-заповідного фонду та рідкісних видів;
- набудуть практичного досвіду роботи з екологічними даними, конструювання компетентнісних завдань екологічного змісту та організації учнівської екопроєктної діяльності;
- розширять навички використання цифрових ресурсів та інформаційних платформ для організації екологічної освіти;
- розроблять власні методичні матеріали для інтеграції екологічної тематики в освітній процес початкової школи.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться/набуватимуться:

А1. 4 **Мовно-комунікативна,** через здатність формувати і розвивати мовно-комунікативні уміння і навички в учнів.

А3. 1. **Інформаційно-цифрова,** через здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності.

А2. 3. **Предметно-методична,** через здатність здійснювати інтегроване навчання учнів.

Г2. 2 **Організаційна,** через здатність організовувати різні види і форми навчальної і пізнавальної діяльності учнів.

Д1. 2. **Інноваційна**, через здатність використовувати інновації в освітньому процесі.

Очікувані результати підвищення кваліфікації

Після завершення навчання слухач/слухачка:

- застосовує сучасні методики формування екологічної культури молодших школярів;
- розробляє компетентнісні завдання екологічного змісту;
- організовує діяльність учнів, спрямовану на аналіз екологічної інформації, формулювання обґрунтованих висновків і прийняття екологічно відповідальних рішень.

Система оцінювання результатів підвищення кваліфікації

Контроль та оцінювання за знаннями слухачів проводиться послідовно й систематично: на практичних заняттях, індивідуальне та фронтальне опитування, виконання самостійної роботи; на лекціях – експрес-контроль, тестування, робота в сесійних залах і презентації результатів, спільні он лайн дошки, міні експерименти у прямому ефірі, чат, голосування, рольові вправи. Поточне оцінювання має **формувальний та вербальний** характер. Підсумкова самостійна робота оцінюється за 100-бальною шкалою з переведенням результату у «зараховано / не зараховано»; мінімальний результат для зарахування – 60 балів.

Курс **зараховується** за умови **відвідування не менше 50 %** авдиторних занять та **виконання** самостійної роботи. Учасники, які відвідали не менше 50% занять та успішно виконали індивідуальну роботу, отримують сертифікат відповідно до кількості прослуханих годин.

Особливості реалізації програми: дистанційна форма навчання, курс передбачає виконання індивідуальної роботи.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат видається відповідно до кількості прослуханих годин.

Вартість:

- безоплатний характер надання освітньої послуги для слухачів курсів підвищення кваліфікації за регіональним замовленням місцевих органів управління освітою,
- вартість послуги згідно з кошторисом відповідно до порядку надання платних послуг для всіх інших категорій.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Зміст програми складається з 3-х модулів та 6-ти взаємопов'язаних тем.

Учасники, які відвідали не менше 50 % занять та успішно виконали індивідуальну роботу, отримують сертифікат відповідно до кількості прослуханих годин.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 15 год, з них: 4 год – лекційні заняття, 8 год – практична робота, 3 год – самостійна робота.

Назва теми	**Кількість годин**			
	Лекції	**Практичні заняття**	**Самостійна робота**	**Усього**
Модуль 1. Екологічний навігатор сучасного вчителя				
Тема 1.1. Екологічна безпека в умовах війни: моніторинг довкілля.	2	-	-	2
Тема 1.2. Сучасні методи оцінки якості навколишнього середовища.	-	2	-	2
Усього годин за модулем	**2**	**2**	**-**	**4**
Модуль 2. Методика формування екологічної культури молодших школярів				
Тема 2.1. Екологічне мислення та екологічна культура молодших школярів.	1	-	-	1
Тема 2.2. Методика формування ціннісного ставлення молодших школярів до біорізноманіття.	-	3	-	3
Усього годин за модулем	**1**	**3**	**-**	**4**
Модуль 3. Екологія в дії: дослідження, проєкти та компетентнісні завдання				
Тема 3.1. Екологія мовою математики: компетентнісні завдання у форматі ДПА-4.	1	-	-	1
Тема 3.2. Екопроєкти, що формують екозвички: практики для початкової школи.	-	3		3
Самостійна робота: «Розроблення авторського методичного продукту з формування екологічної культури молодших школярів».			3	3
Усього годин за модулем	**1**	**3**	**3**	**7**
Разом годин за навчальною програмою	**4**	**8**	**3**	**15**

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. ЕКОЛОГІЧНИЙ НАВІГАТОР СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

(лекція, 2 години; практичне, 2 години)

Тема 1.1. Екологічна безпека в умовах війни: моніторинг довкілля. Воєнні дії та їхній вплив на деградацію компонентів довкілля. Екоцид. Аналіз статистики воєнних екозлочинів. Моніторинг довкілля під час війни – нові виклики. Відновлення екологічного стану компонентів довкілля. Енергетичні рослини і фіторемедіація. Сучасні інформаційні ресурси з питань екології, природокористування та захисту довкілля.

Тема 1.2. Сучасні методи оцінки якості навколишнього середовища. Аналіз стану якості атмосферного повітря за допомогою станцій громадського моніторингу EcoCity і чат-боту Radiation and Smog Alarm Bot. Екологічна система даних SaveEcoBot (аналіз поточного стану довкілля, забруднення, забруднювачів). Інструменти захисту довкілля.

МОДУЛЬ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

(лекція, 1 година; практичне, 3 години)

Тема 2.1. Екологічне мислення та екологічна культура молодших школярів.

Сучасні прийоми формування екологічного мислення, які працюють на кожному уроці *(РАФТ, Photo Elicitation, Visible Thinking Routines, Коло наслідків, ПЕРС, Екологічний детектив, Дерево рішень, Жива діаграма, Галерея рішень).*

Психологічні засади формування екологічної культури через емоції. Метод еко-сторітелінгу: як перетворити складне наукове поняття на захопливу історію. Календар екологічних дат як інтеграційна основа для тематичних тижнів та днів НУШ.

Тема 2.2. Методика формування ціннісного ставлення до біорізноманіття.

Поняття біорізноманіття та чому важливо вивчати локальну флору і фауну. Створення практичних об'єктів для підтримки біорізноманіття поблизу школи.

Алгоритм розробки пригодницьких еко-квестів. Ігри на розвиток екологічної емпатії. Методика організації учнівських екопроєктів.

МОДУЛЬ 3. ЕКОЛОГІЯ В ДІЇ: ДОСЛІДЖЕННЯ, ПРОЄКТИ ТА КОМПЕТЕНТНІСНІ ЗАВДАННЯ

(лекція, 1 година; практичне, 3 години)

Тема 3.1. Екологія мовою математики: компетентнісні завдання у форматі ДПА-4.

Використання екологічних ситуацій для створення компетентнісних завдань. Робота з таблицями, діаграмами, етикетками та іншими джерелами даних. Вибір необхідної інформації серед поданих даних; вимірювання та обчислення; аналіз отриманих результатів і прийняття екологічно відповідальних рішень.

Тема 3.2. Екопроєкти, що формують екозвички: дієві практики для початкової школи.

Екозвички як результат екологічної освіти. Як формуються сталі звички у молодшому шкільному віці: принцип «малих кроків» у зміні поведінки. Практики формування екологічно відповідальної поведінки. Презентація екопроєктів для початкової школи.

4. СИСТЕМА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

На етапі завершення навчання за Програмою слухачі виконують **самостійну роботу** «Розроблення авторського методичного продукту з формування екологічної культури молодших школярів» (на вибір слухача):

- компетентнісні завдання екологічного змісту з використанням даних;
- сценарій екологічного квесту або гри;
- учнівський екопроєкт;
- авторська екоказка;
- інтерактивне завдання.

Оцінювання самостійної роботи здійснюється за принципом «зараховано / не зараховано». Менше 60 балів – робота потребує доопрацювання.

Критерії оцінювання авторського методичного продукту з формування екологічної культури молодших школярів (100 балів)

Критерій	Максимальна кількість балів
1. Відповідність змісту темі спецкурсу та принципам екологічної освіти (актуальність, екологічна спрямованість, відповідність віковим особливостям молодших школярів)	20
2. Методична грамотність (чіткість мети, логіка побудови, доцільність використаних методів, інтерактивних технологій, форм роботи)	25
3. Практична цінність і можливість упровадження (реалістичність використання в освітньому процесі, формування екозвичок, компетентнісний підхід)	20
4. Оригінальність та творчий підхід (авторські ідеї, нестандартні рішення, сучасні методики, використання цифрових ресурсів за потреби)	15
5. Якість оформлення методичного продукту (структурованість, грамотність, наочність, коректність посилань на використані джерела)	10
6. Самостійність виконання та професійна рефлексія (обґрунтування вибору методик, очікуваних результатів, можливостей удосконалення)	10
Усього	100

5. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ ТА РЕФЛЕКСІЇ

1. Чому формування екологічної культури є одним із пріоритетних завдань сучасної початкової освіти?
2. Які сучасні екологічні виклики найбільше впливають на життя дітей та потребують обговорення в початковій школі?
3. Як інтегрувати ідеї сталого розвитку в освітній процес без перевантаження навчального змісту?
4. Які методи найбільш ефективно формують у молодших школярів екологічні цінності та відповідальну поведінку?
5. Які можливості екоказки, інтерактивного сторітелінгу та ігрових технологій для формування екологічної свідомості дітей?
6. Як використовувати екологічний календар для організації системної природоохоронної діяльності протягом навчального року?
7. Які прийоми допомагають формувати у дітей ціннісне ставлення до біорізноманіття, рідкісних видів і природно-заповідного фонду України?
8. Як побудувати компетентнісне завдання у форматі ДПА-4 так, щоб воно вимагало не лише обчислення, а й екологічно обґрунтованого рішення?
9. Які екозвички доцільно формувати у молодших школярів і як оцінити їх сформованість?
10. Які можливості проєктної діяльності для розвитку екологічної компетентності молодших школярів?
11. Які цифрові ресурси та онлайн-платформи можна ефективно використовувати для екологічної освіти в початковій школі?
12. Як залучити батьків і місцеву громаду до реалізації екологічних ініціатив класу або школи?
13. Які форми оцінювання допомагають визначити ефективність екологічного виховання молодших школярів?
14. Які ідеї спецкурсу ви плануєте впровадити у власній педагогічній практиці найближчим часом?
15. Який авторський методичний продукт ви створили під час навчання та які можливості його практичного використання?

6. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту». – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text
3. Державний стандарт початкової освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2025 р. № 1810. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1810-2025-%D0%BF#Text

4. Державний стандарт базової середньої освіти. Затверджено постановою Кабінету 30.09.20. – URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP200898.html
5. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text
6. Закон України про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text

Основна література

1. Дарія Біда. Збережемо біорізноманіття // Науково-популярна тематична природнича газета для розумників і розумниць «Колосочок». – 2021. – № 25-28. – У вільному доступі на сайті www.e-kolosok.org.ua
2. Дарія Біда. Моя екологічна сім'я. // Науково-популярна тематична природнича газета для розумників і розумниць «Колосочок». – 2022. – № 1-4. – У вільному доступі на сайті www.e-kolosok.org.ua
3. Дарія Біда. Живи в екостилі. // Науково-популярна тематична природнича газета для розумників і розумниць «Колосочок». – 2021. – № 13-16. – У вільному доступі на сайті www.e-kolosok.org.ua
4. Дарія Біда. Сміттєвий континент. // Науково-популярна тематична природнича газета для розумників і розумниць «Колосочок». – 2021. – № 17-20. – У вільному доступі на сайті www.e-kolosok.org.ua
5. Джура Н. М. Особливості організації екологічної освіти для сталого розвитку в системі професійної підготовки майбутніх педагогів // Матер. звітних наук. конф. фак-ту пед. освіти. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2022. – Вип. 7. – С. 16 – 18.
6. Джура Н. М. Інноваційні технології навчання в системі шкільної екологічної освіти : навчально-методичний посібник. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2016. – 104 с.
7. Джура Н. М. Військові аспекти деградації біосфери // Polish Journal of Science (Vol. 2. Biological sciences). – №28 (2020). С. 3 – 5.
8. Джура Н. М. Теоретико-практичні аспекти природничої освітньої галузі у початковій та дошкільній освіті / Бойко Г. О., Галян О. І., Галюка О. С. та ін // Наступність дошкільної та початкової освіти в умовах сталого розвитку суспільства : монографія – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2023. – С. 85-105.
9. Репета С. Р., Джура Н.М. Екологічне виховання дітей старшого дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти // Інноваційна педагогіка, 2022, Вип. 50, том 1. С. 199 – 203.

10. Санковська І. М. Навчальна програма і методичний посібник до курсу за вибором для 3 – 4 класів закладів загальної середньої освіти «Кліматична абетка». – К., Інтерсервіс. 2021. – 120 с.
11. Санковська І. М. Екологічні дати року: методичні рекомендації для учителів та класних керівників. – К. : 2013.
12. Формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку. Навчально-методичний посібник для організації роботи з екологічного виховання в закладах дошкільної освіти / Н. М. Джура, М. Ю. Пристайко, І. В. Шкодин, Л. А. Хом'як. – Львів, 2022. – 60 с.
13. Яблоновська-Грищенко Є. Д., Чернявська Т. Б., Грищенко В. М. Екохвилинки у початковій школі: програми, уроки, матеріали. – Київ: «ДІА». 2013. – 200 с.

Додаткова література

1. Екологічна оцінка компонентів гідросфери та моніторинг якості води. Навч.-метод. посіб. для здобувачів спеціальності 101 – Екологія / Антоняк Г. Л., Мамчур З. І., Думич О. Я., Джура Н. М., Данилик Р. М. – Львів: СПОЛОМ. 2023. – 230 с.
2. ЕкоЗагроза https://ecozagroza.gov.ua/ офіційний ресурс Міністерства захисту довкілля.
3. ЕкоСистема https://eco.gov.ua/
4. Матеріали науково-популярного природничого журналу для дітей «КОЛОСОК» та науково-популярної природничої газети для розумників та розумниць «КОЛОСОЧОК» – URL: https://e-kolosok.org/